

Azonosító
jel:

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2009. október 19.

MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM

EMELT SZINTŰ ÍRÁSBELI VIZSGA

2009. október 19. 8:00

Az írásbeli vizsga időtartama: 240 perc

Pótlapok száma	
Tisztázati	
Piszkozati	

OKTATÁSI ÉS KULTURÁLIS MINISZTERIUM

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Fontos tudnivalók

Ossza be a 240 percet úgy, hogy minden feladatra legyen elég ideje!

Alaposan olvassa el a feladatokat, kérdéseket, szempontokat.

Ahol a feladat azt kéri, bátran fogalmazzon önálló véleményt.

Írásait gondosan szerkessze, helyesírását ellenőrizze a szótárból, ha bizonytalan.

Jegyzeteket, vázlatot készíthet, de ügyeljen, hogy azok elváljanak a kész fogalmazásoktól. A szövegekbe is jegyzetelhet.

Eredményes munkát kívánunk!

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor

Olvassa el figyelmesen az alábbi szöveget, majd válaszoljon a kérdésekre!

Horváth János: Irodalmunk fejlődésének főbb mozzanatai (részlet)

Összefoglalásul a következőkben állapodhatunk meg.

Irodalmunk fejlődésének legfontosabb mozzanata az *irodalmi tudat* kialakulása, mi az 1772 előtti egész nagy korszakon át tart. Kialakulását különböző külső és belső okok idézik elő. A külsők között szembetűnőbbek: a könyvnyomtatás meghonosodása, s általa a könyvműveltség gyorsabb és szélesebb terjeszkedése; könyvtárak keletkezése; az iskolai latin oktatás, mely egy bevégzett s tisztelt irodalmi hagyomány példájával, s a külföldi iskolázás, mely a mienknél élénkebb, de szintén ama régin fejlődött irodalmi s tudományos élet tapasztalataival szolgál ingerül; íróink s tudósaink egymással való személyes ismeretsége s ebben a kölcsönös példaadás; a leghíresebb vásárok mint a könyvforgalom közvetítői; a hitviták izgató, provokáló benyomásai; az erdélyi fejedelmi pártfogás stb. Belső s egyszersmind legtermékenyebb szülőoka azonban maga az irodalmi hagyomány gyarapodása, főképp XVII. századi híresebb íróink műveivel.

Ez az *egyetemes magyar irodalom*, melybe beletartozik minden, mit hazánkban latinul, magyarul vagy más nyelven írtak, s melynek a politikai határon belül más megszorító jegye alig van, mint az, hogy *főképp oktató jellegű*, ami még a tisztán szórakoztatást célzó műveket is sajátos módon színezi.

1772 után lényeges változás áll be az irodalmi fejlődés természetében, minek magyarázata az irodalmi tudat meglétében rejlik. A régi irodalomban ugyanis bizonyos gyakorlati (leginkább egyházi, politikai vagy didaktikus) szükségletek kielégítése végett indul meg az irodalmi termelés, és csak utólag, az így fölhalmozódott hagyomány hatása alatt képződik s állapodik meg az irodalom fogalma. Innen kezdve megfordul a kettő viszonya. Az irodalom régi fogalmát egy-egy újabb jegggyel szűkíti az elmélet, s a szűkítés tényleges végrehajtását tűzi ki feladatuk: programot ad, izgat, tudatosan irányítja az irodalmi fejlődést; bírálja az irodalmi hagyományt, s csak a maga felfogását is kiálló emlékeket becsüli elsősorban, azokat ismerve el elődeiül. Így szűkítik le az irodalom régebbi fogalmát egy-egy újabb jegggyel Bessenyei, Kármán, Kazinczy és Kölcsey.

Bessenyei az ő koráig haladó egyetemes irodalomból, az oktató (vagy már akkor inkább csak művelő) jelleget tisztában tartva ugyan, kezd egy magyar nyelvű irodalmat kibontakoztatni. Harcot indít a latin ellen, mely a régiségben még oly békésen megfért a magyar mellett, jóllehet már ott tapasztalhatni kiszorítására irányuló törekvéseket. Most már a múltból is a magyar nyelvű emlékek kezdik érdekelni a kort. A magyarnyelvűség biztosítását tekintik legfontosabb feladatuknak, ezért izgatnak egy tudós társaság (akadémia) felállítását érdekében; terjeszteni kívánják a közéletben is, minek fő eszközéül a játékszín felvirágoztatását tekintik. A nyelv ápolására társaskörökbe csoportosulnak íróink, terjesztése végett pedig hírlapok, folyóiratok indulnak meg. A magyarnyelvűség oly elsősorú szempontja az irodalomnak, hogy

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

eredeti céljáról, melynek érdekében a hazai nyelv terjesztését szükségesnek látta – tudniillik a tudományok meghonosításáról –, megfedkezik, s pusztán a nyelv művelésére adja magát. Elkezdődik a nyelvújítás, melynek, ez első fokon, fő feladata a szókincs „kiszélesítése”: merő purizmus. A tartalom háttérbe szorul: fordítások, utánzások, „versikék özöne” borítja el irodalmunkat.

E kizárólag magyar nyelvű, vagyis a *nyelv szerint nemzeti* irodalom történetét írja meg Pápay Sámuel, sőt, amint az Erdélyi Múzeumban megjelent töredékből megíthetni, Kazinczy is.

Zászlót bont azonban *Kármán József*, s elődeit, kik tulajdonképpen céljukat (a tudományok művelését és terjesztését) elvetették, keserű szemrehányásokkal bírálva, az eredetiség, az öngondolkodás jelszavát hirdeti. Nem vette észre, hogy alapjai már le vannak rakva. Mert Anonymus feltámadásszerű megjelenése (1746) óta a hazai gondolkodás mind mélyebb rokonszenvvel fordul a múlt felé. A múlt emlékének fuvallatai kezdik bejárni az irodalom mezőit, hogy több primitív kezdemény után sugallói legyenek Vörösmarty költészetének. Történeti tárgyú irodalom kezd fejlődni, s a honfoglalás eposza központi ága lesz az elbeszélő költészetnek egészen a *Buda haláláig*. Regény, dráma, líra a múltból táplálkozik. Majd a jelenkor is bevonul az irodalomba, eredeti tartalommal töltve meg azt. Ez ágba különösen nagy szerepe van a vígjátéknak, mit Kisfaludy Károly teremt meg. Felkeresik a múltban is, ami eredeti, ami a legeredetibb magyar: tudniillik a népköltészetet. Szóhoz jut végre az is, termékeny vegyülésben olvadva Petőfi, Tompa, Arany költészetébe.

Ez az irodalom most már nemcsak nyelv szerint, hanem tartalom szerint is nemzeti.

Végül irodalmi fejlődésünk utolsó mozzanata a művészi követelmény felvetése, ami *Kazinczy* és *Kölcsey* érdeme. A művészi követelmény elébb csak stilisztikai jellegű, s a nyelvszépítésre vonatkozik; később azonban, avval meg nem elégedve, az egész művészi alkotástól követel esztétikai értéket. Az előbbi a Kazinczy műve, ki a puristának indult nyelvújítást esztétikaivá emeli; a másik a Kölcseyé, s 1817-tel kezdődik. Irodalmunk fejlődése azóta csak a legutolsó ágba, a művésziiben mutathat fel újabb mozzanatokat, a nemzeti klasszicizmus, a magyarosodó romanticizmus és a magyar realizmus fokozatain haladva felfelé. A művészi tudat is a neki megfelelő hagyományokat éleszti fel a múltból: első dolga feltámasztani Zrínyit, „az ádriai tengernek szirénáját”, kinek vitorlája immár kedvező szelektől duzzadtan haladhat tovább a jövő fejlődés végtelen vizein.

(1908)

1. Húzza alá, melyik irodalomtörténeti szemléletet tükrözi a fenti írás!

- életrajzi
- műelemzésközpontú
- fejlődéselvű
- befogadás-központú

1 pont	
--------	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

2. Milyen fokozatait, állomásait különbözteti meg Horváth János a magyar irodalom történetének? Jellemezze két-két tartalmi elemmel az egyes korszakokat!

A korszak szövegbeli elnevezése	Két tartalmi jellemző

4 pont

3. Állapítsa meg a szöveg információi és eddigi tanulmányai alapján, kinek a művéből idézünk! A szerző teljes nevét adja meg!

a)

Jegyezd meg e nagy igazságot, hogy soha a földnek golyóbisán egy nemzet sem tehetette addig magáévá a bölcsességet, mélységet, valameddig a tudományokat a maga anyanyelvébe bé nem húzta. Minden nemzet a maga nyelvén lett tudós, de idegenen sohasem.

A szerző neve: _____

b)

Eredeti munkák gyarapítják a tudományokat, csinosítják a nemzetet, és emelik fel a nagy nemzetek ragyogó sorába. Nagy akadály a nálunk a tudományoknak, hogy nálunk termett eredeti munkák eddig nincsenek.

A szerző neve: _____

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

c)

Hamisan lépni a táncban csak annak szabad, aki táncolni igen jól tud, és akit a grácia látatlanul lebeg körül. S mi szabad az írónak ezen iskola értelme szerint? A fentebb nemben mindaz, amit a minden nyelvek ideálja megkíván, a magyar nyelv természete (örök szokása és törvénye) világosan nem tilt, a régi és újabb klasszikusok által nevelt ízlés még javasol is, s a szükség múlhatatlanul parancsol.

A szerző neve: _____

d)

A poéta és a versificator¹ úgy különböznek egymástól, mint Arkhimédész és az ács: amaz ki a machinát kigondolta, ez, ki azt útmutatás szerint kifaragta. A poéta vagy cselekedetet vagy érzést zeng, s ezáltal vagy olyan érzelmeket fejt ki szíveinkből, melyeken ő maga felül emelte magát, hogy magasabb nézőpontból annál bizonyosabban munkálódhassék, mint Homérosz vagy Goethe...

A szerző neve: _____

4 pont

4. Mi jellemzi a purista nyelvszemléletet? Két tartalmi elemmel válaszoljon!

2 pont

5. Nevezzen meg – szerzővel együtt – három szépirodalmi alkotást vagy tanulmányt, amely a költő Zrínyi alakját, a Zrínyi-hagyományt idézi meg, illetve értékeli!

- _____
- _____
- _____

3 pont

¹ verscsináló

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

6. Kapcsolja össze a szövegbeli dátumokat és a címeket! Az időpontok mellé írja a megfelelő betűjelet!

- 1746 ____
- 1908 ____
- 1817 ____
- 1772 ____

- a) *Ágis tragédiája*
- b) *Nyugat*
- c) a *Gesta Hungarorum* megjelenése
- d) *Berzsenyi Dániel versei*

1 pont	
--------	--

7. Írja ki a szöveg utolsó mondatából a kért szóképeket!

A művészi tudat is a neki megfelelő hagyományokat éleszti fel a múltból: első dolga feltámasztani Zrínyit, „az ádriai tengernek szirénáját”, kinek vitorlája immár kedvező szelektől duzzadtan haladhat tovább a jövő fejlődés végtelen vizein.

Megszemélyesítés: _____

Metafora: _____

Metonímia (szinekdoché): _____

3 pont	
--------	--

8. Írja ki az alábbi szövegrészletből a kért szószerkezeteket (szintagmákat)!

vitorlája immár kedvező szelektől duzzadtan haladhat tovább a jövő fejlődés végtelen vizein

Hozzárendelő (predikatív) szószerkezet: _____

Birtokos jelzős szószerkezet: _____

Helyhatározós szószerkezet: _____

Okhatározós szószerkezet: _____

4 pont	
--------	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

9. Az alábbi versrészletek a nemzeti múltat idézik. Állapítsa meg az idézetek verselését!**a)**

Rákóczi hajh! Bercsényi hajh!

Magyartok gyászban ül,

Még leng a szellem tőletek,

S már lelke sem hevül.

A verssor / strófaszerkezet neve: _____

b)

És te virulj gyásztér! A béke magasztos ölében,

Nemzeti nagylétünk hajdani sírja, Mohács!

A strófaszerkezet neve: _____

c)

Romlásnak indult hajdan erős magyar!

Nem látod, Árpád vére miként fajul?

Nem látod a bosszús egeknek

Ostorait nyomorult hazádon?

A strófaszerkezet neve: _____

3 pont

10. Miként kapcsolódnak a népköltészethez a következő alkotók? Említsen szerzőnként két lényegi elemet!**a) Kölcsey Ferenc:**

b) Arany János:

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

c) József Attila:

6 pont	
--------	--

11. Mutasson be a 20. századi magyar lírából három olyan esztétikai-poétikai törekvést, amelyről Horváth János még nem számolhatott be! Nevezzen meg két-két alkotót is az egyes költői irányzatokhoz!

A törekvés megnevezése: _____

Esztétikai-poétikai jellemzői: _____

Két alkotó: _____, _____

A törekvés megnevezése: _____

Esztétikai-poétikai jellemzői: _____

Két alkotó: _____, _____

A törekvés megnevezése: _____

Esztétikai-poétikai jellemzői: _____

Két alkotó: _____, _____

9 pont	
--------	--

40 pont	
---------	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Egy mű értelmezése

Radnóti kései költészetét általában harmonikus, klasszicizáló formavilág és a gondolatok nagymértékű kifejtettsége jellemzi. Hogyan viszonyul az alábbi vers ehhez a költői gyakorlathoz? Hogyan járul hozzá a versforma és a képalkotás a lírai én lelkiállapotának megértéséhez? A fenti kérdések figyelembevételével értelmezze a művet!

Radnóti Miklós: *A félelmetes angyal*

A félelmetes angyal ma láthatatlan
és hallgat bennem, nem sikolt.
De nesz hallatszik, felfigyelsz,
csak annyi, mintha szöcske pattan,
szétnézel s nem tudod ki volt.
Ő az. Csak újra óvatos ma. Készül.
Védj meg, hiszen szeretsz. Szeress vitézül.
Ha vélem vagy lapul, de bátor
mihelyt magamra hagysz. Kikél a lélek
aljából és sikongva vádol.
Az őrület. Úgy munkál bennem, mint a
méreg
s csak néha alszik. Bennem él,
de rajtam kívül is. Mikor fehér
a holdas éj, suhogó saruban
fut a réten s anyám sírjában is motoz.
Érdeemes volt-e? – kérdi tőle folyton
s felveri. Suttog neki, lázítva fojtón:
megszülted és belehaltál!
Rámnéz néha s előre letépi a naptár
sorjukra váró lapjait.
Már tőle függ örökre
meddig s hová. Szava
mint vízbe kő, hullott szívembe

tegnap éjszaka
gyűrűzve, lengve és pörögve.
Nyugodni készülődtem éppen,
te már aludtál. Meztelen
álltam, mikor megjött az éjben
s vitázni kezdett halkán itt velem.
Valami furcsa illat szállt s hideg
lehellet ért fülön. „Vetkezz tovább! –
így biztatott, – ne védjen bőr sem,
nyers hús vagy úgy is és pucér ideg.
Nyúzd meg magad, hiszen bolond,
ki bőrével, mint börtönével hengeg.
Csak látszat rajtad az, no itt a kés,
nem fáj, egy pillanat csupán, egy szisszenés!”

S az asztalon felébredt s villogott a kés.

(1943)

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Reflektálás egy jelenségre

Már a klasszikusokat is utolérte a képregényláz: Nagy-Britanniában Agatha Christie krimijét rajzolták meg, és írták bele buborékokba.

Néhány éve kezdődött az egész. Hollywood gondolt egyet, és ahelyett, hogy új sztorik gyártásába fogott volna, elkezdte megfilmesíteni az egykoron még újságárusoknál kapható népszerű képregényeket, amelyeknek így újra felszökött az ázsíójuk.

Nem kellett hozzá sok idő, és a képregény olyan elfogadott lett, mint a film vagy a könyv. Franciaországban egyenesen a kilencedik művészeti ágnek nevezték ki, de a japán manga komikák is domináns kulturális erőt képviselnek már itt, Európában is.

Nem meglepő tehát, hogy a buborékláz nem kíméli a klasszikusokat sem. Angliában legutóbb Agatha Christie egyik legnépszerűbb krimijét, a *Gyilkosság az Orient Expresszen* címűt rajzolták le kis vékony füzetecskébe, ahol Poirot nyomozó okfejtéseit apró buborékokba tömörítették. És a futószalag nem áll le: már Shakespeare-t is tervezik kiadni – képregényes formában.

Lelkük rajta...

www.reflexmagazin.hu

Reflektálásában érveljen a klasszikus művek képregényesítése mellett vagy ellen!

Magyar nyelv és irodalom — emelt szint

Azonosító
jel:

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

20 pont	
---------	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Gyakorlati írásbeliség

2001-ben, az Olvasás Évében, az indulásának 75. évfordulóját ünneplő kolozsvári *Korunk* folyóirat költőket, irodalomtörténészeket és kritikusokat kért fel, hogy nevezzék meg a XX. század tíz legszebb magyar versét. A 104 válasz hol csak pőre adatsor, hol kurtább-hosszabb levélke, hol esszével, tanulmánnyal, friss verssel érvelő indoklás. A legtöbb szavazat nyolc költő tíz versére esett. A végeredmény nyilvános, sőt a *Korunk* kiadott egy kötetet is. Az antológia utolsó, üres lapja arra bátorítja olvasóit, hogy maguk is készítsék el saját tízes listájukat.

(Balázs Imre József: *Versek versenye*. A huszadik század legszebb magyar versei – Ankét – című írása nyomán. *Korunk*, 2001. október)

Írjon 8-10 mondatos levelet a szerkesztőségnek, melyben kifejti, hogy miért tartja vagy nem tartja jónak a vállalkozást! Ügyeljen a levél formai követelményeire!

15 pont

Magyar nyelv és irodalom — emelt szint

Azonosító
jel:

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

		Maximális pontszám	Elért pontszám
I. Nyelvi–irodalmi, műveltségi feladatsor		40	
II. Szövegalkotási feladatok	egy mű értelmezése	25	
	érvelő szöveg	20	
	gyakorlati szövegfajta	15	
Levonások	helyesírási hibák	levonható: 15	
	írás kép	levonható: 3	
Az írásbeli vizsgarész pontszáma:		100	

javító tanár

Dátum:

		Elért pontszám	Programba beírt pontszám
I. Nyelvi–irodalmi, műveltségi feladatsor			
II. Szövegalkotási feladatok	egy mű értelmezése		
	érvelő szöveg		
	gyakorlati szövegfajta		
Levonások	helyesírási hibák		
	írás kép		

javító tanár

jegyző

Dátum:

Dátum: